

dr hab. Łukasz Sarnat
Akademia Sztuk Pięknych
im. Jana Matejki w Krakowie
Wydział Architektury Wnętrz
ul. Humberat 3
31-121 Kraków

Kraków, 3.10.2021

Recenzja pracy doktorskiej mgr inż. arch., mgr sztuki Julii Karłowskiej

pt. **Tożsamość twórcy – Tożsamość miejsca. Percepcja znaczeń w przestrzeni.**

Praca przygotowana pod opieką promotora, prof. dr hab. Jerzego Bogusławskiego.

Recenzja wykonana na zlecenie na zlecenie Biura Rady Dyscypliny i Szkoły Doktorskiej Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Podstawy recenzji:

- Zestaw dokumentów pt. *Dokumentacja doktoranta*
- *Portfolio* o objętości 142 stron
- *Rozprawa doktorska* o objętości 254 stron

Wskazane materiały otrzymałem w formie cyfrowej oraz w trzech tomach wydrukowanej dokumentacji.

Wyczerpujących informacji nt. postaci doktorantki, jej wykształcenia, doświadczenia i sukcesów dostarcza znajdujący się w tomie *Dokumentacja doktoranta* życiorys. Pani Julia Karłowska urodziła się w rodzinie o tradycjach artystycznych i projektowych w Warszawie. Z wynikiem bardzo dobrym ukończyła Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej na kierunku Urbanistyka, uzyskując w roku 2007 tytuł zawodowy magistra inżyniera architekta. Projekt dyplomowy pt. *Supermarket Sztuki (projekt architektoniczny centrum młodej sztuki w rejonie ulic Zgoda i Przeskok w Warszawie)* pod opieką arch. Andrzeja Miklaszewskiego. Następnie, w roku 2011, ukończyła Wydział Sztuki Mediów i Scenografii w Warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych uzyskując wynik bardzo dobry i tytuł zawodowy magistra sztuki. Dyplom pt. *Bądź sobą – wyraż siebie!* Doktorantka wykonała w Pracowni Fotografii Narracyjnej pod kierunkiem prof. Radosława Szaybo. Dodatkowo rozbudowała go o aneks multimedialny o tym samym tytule, zrealizowany w Pracowni Projektowania Graficznego dla Mediów prof. Piotra L. Jaworskiego. W roku 2014 ukończyła studia doktoranckie w dziedzinie sztuki plastyczne, w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne na Wydziale Sztuki Mediów Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Pracę w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie rozpoczęła w roku 2011, początkowo w ramach stażu asystenckiego a następnie na stanowisku asystentki na Wydziale Sztuki Mediów i Scenografii w Pracowni Projektowania dla Mediów prof. Piotra L. Jaworskiego.

W roku 2013 pracownia zostaje włączona w strukturę Wydziału Scenografii. Tam dodatkowo rozpoczyna samodzielne prowadzenie zajęć z przedmiotu Ergonomia przestrzeni. Od roku 2017 kontynuuję współpracę z prof. Piotrem L. Jaworowskim w II Pracowni Komunikacji Wizualnej na Wydziale Architektury Wnętrz.

Poza dydaktyką prowadzoną w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, pani Julia Karłowska związana jest również z Podyplomowym Studium Ochrony Dziedzictwa Kulturowego Miast na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, gdzie prowadzi wykłady seminaryjne pn. *Przestrzeń, sztuka, odbiorca* oraz Wydziałem Architektury Wyższej Szkoły Ekonomii i Zarządzania w Warszawie, jako prowadząca przedmioty *Podstawy projektowania graficznego, Projektowanie informacji wizualnej, Rysunek prezentacyjny, Projektowanie architektoniczne* oraz (od roku 2021) promotor dyplomów inżynierskich.

Lista dorobku i praktyki projektowej doktorantki zawiera:

- Opracowanie 12 projektów architektonicznych z lat 2003-2020 o zróżnicowanej skali (od pojedynczych pomieszczeń po obiekty o pow. 80 000 m²) i zakresie opracowania
- Projekty 10 opracowań graficznych z lat 2011-2019 (2021)
- Udział w 4 wystawach indywidualnych w tym fotografii, malarstwa, performans
- Udział w 26 wystawach zbiorowych w tym malarstwa, fotografii, pokonkursowe projektów architektonicznych
- Udział zespołowy w 6 konkursach architektonicznych
- 17 pozycji dotyczących aktywności twórczej i naukowej w tym plenery, podróże studyjne, wyjazdy naukowe, szkolenia
- 7 wzmianek o twórczości doktorantki w katalogach lub artykułach prasowych i naukowych
- 8 nagród i stypendiów w tym Rektorów PW i ASP w Warszawie, MKiDN

Tom *Dokumentacja doktoranta* wyczerpująco prezentuje sylwetkę pani Julii Karłowskiej, jej dorobek oraz przebieg kariery zawodowej.

Przedstawione do recenzji *Portfolio* ma formę efektownego, dobrze zaprojektowanego albumu. Elegancki layout i przyjazny, funkcjonalny design ułatwiają analizę treści tomu, która została w logiczny, czytelny sposób pogrupowana na cztery działy. Każde kolejne dzieło bądź projekt przedstawiono w formie krótkiego opisu i dokumentacji graficznej, adekwatnej do charakteru utworu. Pierwszy dział pn. *Działanie w przestrzeni* to osiem pozycji, od tradycyjnego malarstwa, przez fotografię po performans. Kolejny – *Notacje graficzne* – obejmuje trzy cykle zrealizowane w technice rysunkowej, malarskiej i fotografii cyfrowej przetworzonej w autorski sposób. *Grafika w przestrzeni* to dwa cykle grafiki, które zostały zaprojektowane jako multimedialna scenografia (projekcja) dwóch spektakli teatralnych: *Papieżyca* Ernesta Villara (reż. Edward Wojtaszek, scen. Paweł Dobrzycki)

i *Orlando Paladino* (reż. Waldemar Raźniak, dek. Martyna Kander). Czwarty dział – *Architektura* – podzielono na projekty konkursowe zawierające 5 zespołowych opracowań koncepcji architektoniczno-urbanistycznych z lat 2009-2015 oraz na architekturę wnętrz (wybrane realizacje) zebrane w jedną, wspólną dokumentację fotograficzną siedmiu projektów.

Tom otwiera autodeklaracja twórcza doktorantki, określająca cele jej aktywności artystycznej i sposoby ich realizacji. Nie wszystkie stwierdzenia są bezdyskusyjne.

„Tworzenie czegoś nowego nie dokonuje się poprzez intelekt, ale poprzez instynkt wypływający z wewnętrznej potrzeby.”

(J. Karłowska, *Portfolio*, Warszawa 2021, s.4)

Pragnę zwrócić uwagę, że *tworzenie* to proces angażujący znacznie więcej ludzkiego potencjału niż tylko instynkt. Instynkt może być impulsem, punktem wyjścia, jednak tworzenie wymaga intelektu, a więc wiedzy i doświadczenia. Gdyby było inaczej, pod znakiem zapytania należało by postawić ideę Akademii, jako miejsca kształcenia twórców. Niemniej dorobek przedstawiony w działach *Działanie w przestrzeni*, *Notacje graficzne* i *Grafika w przestrzeni* należy docenić jako wartościowy, oryginalny oraz – co istotne jako dowód świadomej, konsekwentnej, autorskiej ścieżki poszukiwań projektowo-artystycznych – dający doktorantce doświadczenie niezbędne i trafnie wykorzystane w opracowaniu rozprawy doktorskiej.

Większość projektów zaprezentowanych w dziale *Architektura. Konkursy* została pozytywnie zweryfikowana i oceniona przez profesjonalne jury:

- Koncepcja architektoniczna Muzeum Historii Polski – praca nagrodzona kwalifikacją do 2. etapu konkursu
- Koncepcja urbanistyczno-architektoniczna zagospodarowania przestrzennego Placu Jagiellońskiego w Radomiu – 2. nagroda
- Projekt i rewitalizacja Rotundy w Warszawie – wyróżnienie
- Koncepcja zagospodarowania przestrzennego Placu Narutowicza w Warszawie – wyróżnienie

Nie widzę powodów do polemiki i również oceniam dorobek z tego działu jako oryginalny i wartościowy.

Niedosyt natomiast postawia dział *Architektura. Wnętrza*. Prezentacja przedstawiona przez czynnego architekta nie powinna sprowadzać się jedynie do zapisu fotograficznego realizacji, ale opisywać je znacznie szerzej. Sytuacja i przestrzeń w które wpisane się projekty, założenia, proces oraz szczegóły przyjętych rozwiązań, pozwoliły by poznać sposób myślenia i trafność podejmowanych przez doktorantkę decyzji.

Rozprawa doktorska pani Julii Karłowskiej pt. **Tożsamość twórcy – Tożsamość miejsca. Percepcja znaczeń w przestrzeni**, podobnie jak omówione powyżej *Portfolio*, to pod względem edytorskim profesjonalnie opracowany tom. Jego treść doktorantka określa lapidarnie w *Streszczeniu*:

„Rozprawa jest prezentacją koncepcji projektu architektonicznego umożliwiającego prześledzenie i zdefiniowanie autorskiego sposobu pokazania zależności projektowej pomiędzy twórcą i jego dziełem.”

(J. Karłowska, *Rozprawa doktorska*, Warszawa 2021, s.32)

Rozprawa to koncepcja trasy wokół południowego fragmentu Jeziora Czerniakowskiego w Warszawie, spaceru śladami dzieciństwa i 12 miejsc – projektów bądź instalacji – ważnych z powodu osobistych wspomnień autorki. Prezentację poszczególnych elementów projektu poprzedza *Charakterystyka pracy twórczej*, *Streszczenie* oraz *Ogólny opis projektu*. Każdy z punktów na trasie został przedstawiony w logiczny, możliwie wnikliwy sposób, wg tego samego schematu:

- *Wspomnienie* – osobiste wyznanie wyróżnione kolorem tła, krojem litery i uzupełnione starannie dobraną, jedną czarno-białą fotografią
- *Aktualny charakter miejsca* – autorska, bardzo interesująca dokumentacja fotograficzna z okresu ponad 20 lat
- *Zapis idei miejsca* – szkice w doskonały sposób prezentujące powód i cel działania doktorantki
- *Opis projektu*
- *Techniczny zapis projektu* – dokumentacja techniczna koncepcji, niestety nie towarzysząca wszystkim punktom
- *Wirtualny zapis projektu* – wysmakowane, plastyczne wizualizacje sugestywnie prezentujące każdy z opracowanych punktów

Tom zamyka krótkie *Podsumowanie*, przypisy i bibliografia.

Niezmiernie trudno oceniać wspomnienia czy polemizować z emocjami. Kiedy podróż sentymentalna śladami dziecka ma przyjąć kształt projektu, bardzo łatwo o fałszywy krok (projektanta) czy osąd (recenzenta). Niemniej nie pozostaje mi nic innego jak wypowiedzieć swoją opinię na temat wybranych problemów które w sposób szczególny przykuły moją uwagę.

Na początku analizy *Rozprawy* zaskoczyło mnie powtórzenie pierwszych 7 akapitów w części *Charakterystyka pracy twórczej*. To niemal ten sam tekst, który znajduje się w tomie *Portfolio*. To niepotrzebne, bo *Rozprawa* która została bardzo dobrze scharakteryzowana w *Ogólnym opisie projektu*. Ten tekst w zrozumiałym sposób wyjaśnia genezę, wszelkie uwarunkowania, metodę projektową i jej cel. Jest wystarczającym wprowadzeniem do prezentacji poszczególnych 12 punktów na ścieżce proponowanego spaceru, których analiza skłania do sformułowania poniższych wniosków.

Pierwszy punkt – *Prysznice* – zwraca uwagę szkicami dokumentującymi miejsce i wyjaśniającymi ideę, którą kieruje się doktorantka w swoich działaniach projektowych. Ten sposób zapisu wrażeń i myśli z powodzeniem towarzyszy każdemu z 12 punktów przedstawionych w *Rozprawie*. Autorka proponuje multiplikację U-kształtnej ramy prysznic i kreuje oryginalne efekty wizualne, wprowadzając obrotowe dysze, umożliwiające emisję wody bądź mgły wodnej. Ten prosty w założeniu zabieg będzie skutkował skomplikowanym technicznie detalem który może powstać wyłącznie w konsultacji z technologiem. Ponadto zestaw pryszniców oglądany w odpowiedniej perspektywie pełni dodatkową funkcję ramy kadrującej pejzaż.

Pozytywnie zaskakującym rozwiązaniem są *Rotory*. Autorka dociera do – w jej subiektywnych wspomnieniach – istoty przestrzeni. W tym wypadku jest to szum wiejącego wiatru, wzmagany przez wirujące rotory, dodatkowo po zmroku podkreślane światłem. Moje wątpliwości wzbudza decyzja pozostawienia pseudo bramek, zgodnie z projektem stanowiących element konstrukcji masztów. Jako uzasadnienie tej decyzji doktorantka przywołuje wspomnienia i chęć ich utrwalania.

Kilka problemów technicznych, które ciężko uzasadnić subiektywnymi emocjami przysporzy rozwiązanie zaproponowane w punkcie *Las*. Planowany efekt i sposób jego uzyskania (tym razem przedstawione z pominięciem dokumentacji technicznej), nawet po lekturze opisu wydają się zawodne. Są niepotrzebnie skomplikowane w montażu (zawiesia, odciążi), uruchomieniu (zasilanie źródeł światła prowadzone po pniach i konarach) i w bieżącym serwisie.

Na punkt *Czarne pola i gołębniki* chciałbym zwrócić uwagę, ponieważ oceniam go jako wzorcowy, w którym w idealnych proporcjach doktorantka wyważyła emocje i racjonalność projektantki. Wysmakowana dokumentacja fotograficzna poprzedza szkice, które oddają istotę miejsca oraz związanych z nim planów. Dokumentacja techniczna nie wchodzi w szczegóły, ale w czytelnej, atrakcyjnej formie przekonuje o świadomości i doświadczeniu autorki. Na koniec wizualizacja (s. 134, 135), która urzeka klimatem sielskości. W mojej opinii ten właśnie punkt w całym opracowaniu najlepiej definiuje doktorantkę, jako wrażliwą artystkę i profesjonalną projektantkę jednocześnie.

Kolejny punkt – *Dom z kominem* – odczytuję jako miejsce o niewykorzystanym potencjale. Szkoda, że opracowanie sprowadzono do szkiców, rozbudowanego opisu i wizualizacji. Idea centrum bio-kultury w dawnych szklarniach wydaje się atrakcyjna, prezentacja nurtu art-deco niezrozumiała a całość nazbyt lapidarna.

Kompletnie inaczej oceniam *Wejście w wodę*. Podobnie jak *Gołębniki*, rozwiązanie przemyślane ideowo, poza jedną wątpliwością – zmianą poziomu wody – funkcjonalnie i technicznie. Doktorantka nie bała się oczywistego ale uzasadnionego wyboru materiały, natomiast oryginalnie modyfikuje jego teksturę, sugerując wykończenie powierzchni betonu.

Niewątpliwie widowiskowym i oryginalnym rozwiązaniem jest *Most z kurtyną*, stający się hudromedium animowanych spektakli, ale muszę zwrócić uwagę na ostatni punkt: *Przystań wędkarską*. Pomysł świadczy o wrażliwości autorki i niezwykle atrakcyjnie prezentuje się na wizualizacjach, jednak z żalem stwierdzam, że rozmija się z przypisaną mu funkcją. Tyczki rozstawione w 2. metrowych odstępach toni Jeziora skutecznie

ograniczają manewrowanie na wodzie. Żadne jednostki pływające nie poruszają się po siatce ortogonalnej. Nawet załączona dokumentacja techniczna pokazuje, że dobiecie do kei łódką „na wiosłach” będzie utrudnione (kolizja tyłek i wiosła), natomiast wysiadanie z kajaka przez dziób lub rufę jest niemożliwe. Kajak musi dobić do kei burtą. Jako projektanci powinniśmy zachowywać pokorę i wszędzie tam, gdzie w na pozór oczywistych sytuacjach pojawia się cień wątpliwości, konsultować się ze specjalistami. Sądzę, że zamiast utwierdzać tyczki w dnie, wystarczy je osadzić na bojach, żeby rozwiązać większość problemów.

Jako projektant i praktyk nie mogę pominąć zauważonych problemów technicznych czy funkcjonalnych. Jednak istotą *Rozprawy* nie jest opracowanie projektowe, ale to, co przed a czasem ponad nim: emocje, wspomnienia, percepcja, tożsamość. Doktorantka kilkakrotnie podkreśla, że to tożsamość jest dla niej ważna i to ona jest istotą *Rozprawy*. Autorka swobodnie wchodzi w osobiste relacje z przestrzenią i ekstrawertycznie dzieli się z odbiorcą wspomnieniami. Nadaje im atrakcyjną, wystarczająco funkcjonalną formę, by mogły stać się fizycznymi obrazami kadrów jej pamięci. Z perspektywy tej wartości mogę podsumować, że autorka skutecznie wykreowała oryginalną, emocjonalną podróż po tropach swojego dzieciństwa. Przedstawiona do recenzji dokumentacja – opis dorobku i doświadczenia, *Portfolio* oraz *Rozprawa doktorska* – potwierdza, że posiada predyspozycje, przygotowanie i doświadczenie do samodzielnej pracy twórczej.

Po zapoznaniu się i analizie rozprawy doktorskiej mgr inż. arch., mgr sztuki Julii Karłowskiej pt. ***Tożsamość twórcy – Tożsamość miejsca. Percepcja znaczeń w przestrzeni*** stwierdzam, że stanowi ona oryginalne dokonanie artystyczne, wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną doktorantki w dyscyplinie artystycznej sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki oraz potwierdza umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy artystycznej. W związku z powyższym uważam, że spełnia ona warunki określone w art. 13.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki i wnioskuję o nadanie pani Julii Karłowskiej stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki.

dr hab. Łukasz Sarnat